

แนวดา ไชยทอง 2556: การศึกษาการปลูกข้าวและการฟุ้งตนเองของชาวนาหมู่บ้านทุ่งเลน ตำบลพราน
อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การใช้ที่ดินและการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน) สาขาการใช้ที่ดินและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทิพวัลย์ สีจันทร์, Ph.D. 176 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจสังคม 2) การปลูกข้าว
และ 3) ความสามารถในการฟุ้งตนเองของชาวนาหมู่บ้านทุ่งเลน ตำบลพราน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ
เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจ การสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการรวบรวมจากเอกสาร วิเคราะห์
ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษา พบว่า คราวเรือนชาวนามีการปลูกข้าวนาปีและข้าวนาปรัง รูปแบบการปลูกข้าวเป็นแบบ
นาหว่านน้ำตม พันธุ์ข้าวที่ปลูกมีข้าวขาวดอกมะลิ 105 ข้าวชัยนาท และข้าวปทุมธานี การปลูกข้าวและวิถีชุมชน
ในพื้นที่บ้านทุ่งเลน แบ่งได้เป็น 4 ช่วง คือ แบบฟุ้งฟุ้งธรรมชาติ (พ.ศ. 2560 - 2500) ฟุ้งปาจัจยนอก (พ.ศ.2501-
2530) ก่อเกิดหนีดิน (พ.ศ. 2531-2545) และพลังกลุ่มชาวนา (พ.ศ. 2546-2553) ทั้งนี้การปลูกข้าวนาปีและนาปรัง
แยกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มครัวเรือนชาวนาที่มีการใช้สารเคมีอย่างเดี่ยว และกลุ่มครัวเรือนชาวนาที่มีการลด
การใช้ปุ๋ยและสารเคมีเกษตรลง ซึ่งต้นทุนในการผลิตข้าวนาปีใช้สารเคมีเพียงอย่างเดียว 2,037 บาท/ไร่ ให้ผล
ตอบแทนเฉลี่ย 4,053 บาท/ไร่ ข้าวนาปรังใช้สารเคมีเพียงอย่างเดียวมีต้นทุน 2,157 บาท/ไร่ ให้ผลตอบแทนเฉลี่ย
3,198 บาท/ไร่ ต้นทุนในการผลิตข้าวนาปีที่ลดใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี 1,935 บาท/ไร่ ให้ผลตอบแทนเฉลี่ย 4,155
บาท/ไร่ ข้าวนาปรังที่ลดใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีมีต้นทุน 2,055 บาท/ไร่ ให้ผลตอบแทนเฉลี่ย 3,283 บาท/ไร่ เมื่อ
เปรียบเทียบขนาดพื้นที่ปลูกข้าวที่เหมาะสมกับค่าใช้จ่ายในการยังชีพของครัวเรือนชาวนาที่มีสมาชิก 5 คน มีค่า
ยังชีพ 32,726 บาทต่อปี หากจะให้ครัวเรือนชาวนาสามารถอยู่รอดได้ การทำข้าวนาปีและข้าวนาปรังแบบเคมี
กรณีที่มีมรดกเป็นของตนเองต้องมีพื้นที่ปลูกข้าวเท่ากับ 5 ไร่ ส่วนการทำข้าวนาปีและข้าวนาปรังแบบเคมี
กรณีที่ไม่มรดกเป็นของตนเองต้องมีพื้นที่ปลูกข้าวเท่ากับ 4.6 ไร่ การทำข้าวนาปีและข้าวนาปรังแบบเคมีผสม
อินทรีย์ กรณีที่มีมรดกเป็นของตนเองต้องมีพื้นที่ปลูกข้าวเท่ากับ 4.8 ไร่ ส่วนการทำข้าวนาปีและข้าวนาปรังแบบ
เคมีผสมอินทรีย์ กรณีที่ไม่มรดกเป็นของตนเองต้องมีพื้นที่ปลูกข้าวเท่ากับ 4.4 ไร่สมาชิกในครัวเรือนจึง
สามารถอยู่รอดได้

การฟุ้งตนเองของครัวเรือนชาวนา พบว่า สามารถฟุ้งตนเองได้ด้วยรายได้จากภาคการเกษตร ด้านปัจจัย
การผลิต ได้แก่ พื้นที่การเกษตรที่เป็นของตนเอง ด้านแรงงานการผลิตที่อาศัยแรงงานภายในครัวเรือน การลด
ต้นทุนการผลิต เช่น การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ปลูกเอง การลดใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี นอกจากนี้ครัวเรือนชาวนา
มีข้าวไว้บริโภคภายในครัวเรือนมีปริมาณที่เพียงพอต่อสมาชิกในครัวเรือนตลอดทั้งปี

ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก